

GÜN IŞIĞINDA BİR MEŞALE ŞEYHÜLMUHARRİRİN AHMET KABAKLI'NIN ELLİ YILI

Selçuk Karakılıç

- Ömer Efendi ve Münire Hanım'ın oğlu olarak 1924 Mayıs'ında Elazığ'ın Göllübağ'ında dünyaya gelen Ahmet Kabaklı, sanki öğrenmek ve öğretmek için doğmuştu. Parasız yatılı sınavını kazanıp Yüksek Öğretmen Okuluna giren ve oradan İstanbul Edebiyat Fakültesini bitirdikten sonra Diyarbakır Lisesine edebiyat öğretmeni olarak tayin edilen Ahmet Kabaklı, elli yıl boyunca öğreticilik vasfını kaybetmeyecekti.

Diyarbakır'ın büyük isimlerinden Süleyman Nazif ve Ziya Gökalp için anma geceleri düzenleyerek öğrencilerine ve Diyarbakır halkına seçkin bir kültür muhiti meydana getirmeye çalışan Kabaklı, kuşkusuz yüksek bir kültür halkası oluşturmaya gayret ediyordu. Öyle ki "Divan Edebiyatı Geceleri" düzenlemek ve Diyarbakır Halkevince yayımlanan *Karacadağ* dergisini ayağa kaldırmak, ancak şuurlu bir hareket adamından beklenebilirdi.

Türkiye'nin kaotik bir döneminde, yazı ve sanat hayatına atılması doğrusu ilk bakışta şaşırtıcı geliyor. Zira Diyarbakır Lisesinde dersini verip evinin yolunu tutabilir, ay sonunda maaşını alıp sade bir hayatı tercih edebilirdi. Ne var ki Ahmet Kabaklı; aşkın ve coşkun bir maya ile yoğrulmuş, kendinden öncekilerin seçkin mirasıyla büyümüştü. Kabaklı'ya göre; uzun bir tarihi şeref ve üstünlükle gerçekleştirmiş, İslami inanç ile millî karakterimizi çağlar içinde şaşılabilecek bir terkibe ulaştırmış olan öz kaynaklarımızdan, ecdadımızdan ve halkımızdan alınacak sayısız örnek ve ilhamlar ile günümüz dünyası içinde orijinal ve şahsiyetli, güçlü ve zengin bir Türkiye'nin var olması hususunda maddi ve manevi

bütün imkânlarımızı seferber etmek gerekiyordu. Kabaklı, bu yüksek idealin peşindeydi.

İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunda öğrenciyken -yani 1946'da- başladığı gazetecilik ve yazı hayatı daimî bir hareket ve şuur hâlinde geçmiştir. Çok genç yaşta edindiği yüksek kültürün yanında ciddi bir özgüvene de sahip olan Ahmet Kabaklı, devrin otorite isimlerinden Abdülbaki Gölpınarlı'yı Yunus Emre hakkında ileri sürdüğü fakat kendince doğru olmayan kanaatlerinden ötürü kıyasıya eleştirmişti. *Son Saat* gazetesinde yayımlanan "Yunus Emre mi Yalan Söylüyor, Gölpınarlı mı?"¹ başlıklı bu ilk yazısı, ona haklı bir şöhret kazandıracaktı. "Yazı hayatı daimî bir hareket hâlinde geçmişti" demiştim; zamanla Nurettin Topçu'nun *Hareket*'inde de yazacak, hatta Şemsettin Yeşil'i "bobstil bir şeyh olmakla" eleştirip² yerden yere vurunca hakkındaki ilk basın davası da açılacak ve kaybedecekti yani artık Kabaklı, polemik ve kavga yıllarına daha o günlerden hazırlanıyordu.

Ahmet Kabaklı'nın daima müteyakkız bir hâl içinde yaşamayı tercih ettiği görülüyor. Mücadele etmek, öğretmek, ayakta kalmak ve Türkiye'nin hemen hemen üç nesil "çocuk, genç ve olgunlarına bir şeyler söylemiş olmak" için sabırla çalışıyordu. *Tercüman* gazetesinin 1955'te açtığı fıkra yarışmasının sonucunda jüri, üç finalist -Ahmet Kabaklı, Emil Galip Sandalcı ve Hakkı Gülmen- arasında birinciyi seçmekte zorlanınca bu üç kabiliyete gazetede bir köşe vererek aynı anda yazma imkânı sağlamışlardı. Doğrusu bu basın tarihimizde bir ilkti çünkü üç yazar adayı, kendilerine tahsis edilen köşede dönüşümlü olarak yazacaklardı. Zor bir yarıştı ve bu çetin müsabakanın ilk yorulanı sahayı terk etmiş, diğeri de gazetenin yayın ilkelerinden uzaklaşarak karşı mahalleye taşınmıştı. Artık gazete sütunun tek sahibi vardı: Ahmet Kabaklı!..

Millî Eğitim Bakanlığınca Paris'e bir yıl staj yapması maksadıyla gönderilen Ahmet Kabaklı, buradan *Tercüman*'a "Paris Mektubu" başlığı altında devamlı yazı gönderecektir. Dar çevreyi yazarak aşmak ve daha geniş kitlelere ulaşmak arzusundaydı. Paris'teyken "*Tercüman*'da devre dışı bırakılmaktan samimiyetle endişe eden"³ Ahmet Kabaklı'nın bu korkusu kuşkusuz her büyük sanatkar ve yazar gibi büyük kitlelere ulaşamamaktan ve düşüncelerini anlatma imkânı bulamamaktan kaynaklanıyordu. Neyse

1 Ahmet Kabaklı, "Bir Münakaşa Zemini: Yunus Emre mi Yalan Söylüyor, Gölpınarlı mı?", *Son Saat*, No. 120, 20 Kasım 1946, s. 2.

2 Altan Deliorman, "Bayrağı Yüksekçe Kaldıran Adam", *Türk Yurdunun Bilgeleri*, Timaş Yayınları, İstanbul 2009, s. 41.

3 Beşir Ayvazoğlu, *age.*, s. 67.

ki elli yıl boyunca yazmak, düşüncelerini korkusuzca anlatmak imkânını önce *Tercüman*'da bulacak, sonra *Türkiye* gazetesinde devam ettirecekti.

Aslına bakılırsa Ahmet Kabaklı, fıkra yazarlığından önce iyi bir şairdi ve bunu devrin kudretli eleştirmenlerinden Nurullah Ataç da tescil etmişti. Hatta genç edebiyat öğretmeni Kabaklı'nın "Kadın Sesi" adlı şiiri, Nurullah Ataç'a dostlarından biri tarafından elden ulaştırılınca Ataç-Kabaklı arasında bir mektuplaşma başlayacaktır. Karşılıklı cevapların ardından şairinden çok, şiiri beğenen Ataç'a göre, Ahmet Kabaklı "iyi bir şairdi". Şiirden çok etkilenen Ataç, yazısının devamında şöyle diyordu:

"Güzel bir şiir benim bugün size okuyacağım şiir, belli ki vergili bir şairin elinden çıkmış. Eskilerden değil, yenilerden birinin, bir gencin, daha ilk şiirini yazan bir gencin. Ahmet Kabaklı'nın, belki duymamışsınızdır adını. Ben de duymamıştım. Kendini de görmedim, tanımıyorum, bu şiiri okuduktan sonra bir mektup yazdım, cevap verdi. Bütün dostluğumuz, ahbablığımız işte bu kadar. Karşılaşsak belki de sevmeyiz birbirimizi. Kendi de söylüyor: Okurmuş benim yazılarımı ama düşüncelerim arasında, kullandığım kelimeler arasında hoşlanmadıkları varmış. Kızıyordur onlara. Kızsın. Onun hatırı için düşüncelerimden, kullandığım kelimelerden, kimini özene özene seçtiğim, kimini de benim uydurduğum tilciklerimden geçecek değilim a! Ahmet Kabaklı ile geçinmeğe niyetim yok. Ama inanın bana, iyi şair."⁴

*Şu gelen kadın sesidir
Aklın donuklaşır serinlikte
İçinde ihtilal olur
Anan sütü gibidir delilik
Helal olur*

diye başlayan, sade ve akıcı bir üsluba sahip bu şiirden olağanüstü etkilenen Nurullah Ataç; "Aslında" der, "bu şiir bana Paul Valéry'nin *La fausse morte* adlı şiiriyle Nedim'in '*Lal-i yâr ağzında amma vapesin olmuş nefes / Âşık-ı bimarı gördüm can verüp can almada*' beytini hatırlattı. Şu fark var onlardan: Nedim'in beyiti de Valéry'nin şiiri de kapalıdır, ilk okunuşta kavranılmaz. Sonradan anlarsınız neyi anlattıklarını Ahmet Kabaklı'nın şiiri ise açık, birden söylüyor ne demek istediğini. Perde arkasından değil, göz önünde. Gene de bir sanat eseri olduğunu bir an unutturmuyor, anlattığı duyuyu aşılasa, tenimizi ürpertse bile içimizde bir saygı uyandırıyor. Bu saygı hayranlığın ta kendisidir. Şiirde devrim diyorlar, hürriyet diyor-

4 Nurullah Ataç, *Okuruma Mektuplar*, Varlık Yayınları, İstanbul 1958, s. 116.

lar. Ahmet Kabaklı'nın şiiri bir şeyi yıkmadan, büyük laflar kullanmadan o hürriyete eriveriyor.”⁵

Sanatkâr Ahmet Kabaklı, sade ve etkileyici şiirlerinin yanında millî romantik duyuşa sahip mısralara da imza atmaktayken şiiri bıraktığını görüyoruz. Oysa nefis ve berrak bir Türkçeyle yazdığı bu şiirlerin sahibi, Ataç'ın da söylediği gibi, iyi bir şairdi. Şiir mecrasını bırakıp fikir sahasına yönelerek Türkiye'nin kaotik nabzını tutan politik kavgaya tutuşması, tarihin cilvesi hatta ironisidir.

Ahmet Kabaklı ve onun çağdaşı entelektüel nesli, “zoraki siyaset” yerine edebiyatta kalabilselerdi estetik bir kültür tarihçisi olarak millî irfana daha çok hizmet edecekler ve edebiyatımızın seçkin örneklerini vereceklerdi. Ne var ki Türkiye'nin kaotik ve karanlık politik ortamında Ahmet Kabaklı ve onun nesli; o yıllarda varlık yokluk mücadelesi verildiğini düşünüyorlar, siyasetin nabzını tutarken edebiyatın da elini bırakmadan millî kültürü ve manevi değerleri ihmal etmiyorlardı.

Tercüman'daki sütununda her gün ara vermeden yazan Ahmet Kabaklı, millî kültürü ve manevi değerleri korkusuzca havalandırıyor, sert ve ateşli polemiklere giriyor; sokakların, caddelerin kalabalık kitlelerce işgaline sessiz kalmıyor, aksine “Biz niye duruyoruz? Biz niçin yürümüyoruz? Bu ülkenin gerçek sahipleri biz değil miyiz?” diye soruyordu. Ahmet Kabaklı, “evet bir fikir adamıydı ama aynı zamanda o derecede de bir heyecan adamı”ydı.⁶

Gazete yazılarındaki polemikçi üslubu, şiddetli ve sert tenkitleri, telkinleri artıyordu ama şairlikten gelme şairane üslubu devam ediyordu. Ahmet Kabaklı, kuşkusuz bir kültür milliyetçisiydi; öteden beri millî tarih ve millî kültürde devamlılık fikrini savunuyor, her türlü bölücülüğe ve yıkıcılığa karşı çıktığı gibi “tarih bölücülüğü” yapanlarla da mücadele ediyordu. Ahmet Kabaklı'ya göre, Türklüğün de asla değişmeyen ve zorla değiştirilemeyen *ülkülleri* vardı:

“Osmanlı'nın devlet-i ebed müddet ideali, kendisine varis olan Cumhuriyet'i ve hatta kendisinden önceki Selçuklu, Karahanlı Devletleri'ni içine almaktadır çünkü bu, bizim zamanları aşmış gelen *sürekli devlet ülkümüz*dür. Çağları, mekânları, boyutları ve bahtları ayrı ayrı olsa da temel amaç *ebediyettir*. İsimler, hanedanlar hatta (bizim tarihimizde) devletin hükmetti-

5 Nurullah Ataç, *age.*, s. 118.

6 Altan Deliorman, *Türk Yurdunun Bilgeleri*, Timaş Yayınları, İstanbul 2009, s. 39.

ği ülke değişmiştir fakat devlet tek ve devamlıdır, değişen hanedanlar ve rejimlerdir.”⁷

Ona göre, aynı ihtiyaç ve gayelerle aynı millî-İslami inançlar üzerine kurulmuş Selçuklu, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti’ni yapma ve siyasi bıçaklarla parçalamaya uğraşmak tarih bölücülüğüdür. Diğer bölücülükler gibi bu da gerçeklere ve millî birliğe aykırı bir tutumdur.

Ahmet Kabaklı; tarih bölücülüğüne isyan ettiği gibi, millî ufkumuzu karartan mağlubiyet ideolojisine de karşı çıkmaktadır. Her millet ve devlet için kültür değişmelerinin kaçınılmaz olduğunu ileri süren Kabaklı; Türklerin farkı milletlerden teknik, hüner ve deneyleri benimseyerek onlardan yeni terkipler meydana getirdiği kanaatinde. Ancak Tanzimat’tan bugüne kadar Batı kültürüne hâkim değil mahkûm bir zihniyet ve tutumla yaklaşmamız mağlubiyet ideolojisini doğurmuş, ezik ve yenik nesillerin türemesine yol açmıştır. Bu davranış ise “eski Türk’ün fethetme üslubu yerine ‘fethedilme’ ve yutulma felaketini getirmiştir. Yabancı kültürleri kendi kültürümüzde eritmeyi değil, o kültürler içinde erimeye boyun eğmişizdir. Bu sebeple kendimizi küçük görmüş, yere batırmış hatta kendimizden tiksinişizdir. Eski Türk’teki üstünlük duygusunu yıkarak aşağılık duygusu anaforuna düşmüşüzdür.”⁸

Geniş ve şümüllü fikirleriyle *Tercüman* okurlarının gözdesi olan Ahmet Kabaklı; Türkiye’nin buhran yıllarında sessiz yığınların sesi olmakla birlikte, milliyetçi ve muhafazakâr aydın çevrelerinin de önderi olmayı başarmıştı. Politikada sert ve şiddetli yazılar yazan Ahmet Kabaklı; Türkiye’nin kurtuluşunun siyasette değil, edebiyatta yani millî kültürün ve Türkçenin kalkındırılmasında olduğunu biliyordu. Evet, politikada sert rüzgârlar esiyordu ama bu elbette geçiciydi. Geleceği kuşatmak, geçmişi bilmekten geçiyordu. Gelip geçici siyaset oyunlarına aldırmadan millî kültürün kaynaklarına inmek ve aydın bir gençlik yaratmak için Türkçenin has eserlerini ortaya çıkarıcı bir kurum teşekkül ettirmek lazımdı. Kabaklı, travmatik atmosfere teslim olmadan sezîş ve duyuş kabiliyetiyle Türk Edebiyatı Cemiyetinin kurulmasında öncülük edecektir. “Hoca” diyor, Altan Deliorman, “Ne derse onu yapıyorduk. ‘Buyurun üye olun’ diyordu. Üye oluyorduk. ‘Haydi, yazın’ diyordu, yazıyorduk. Kısa bir süre ‘Vakıf kurmamız lazım’ diyordu, kuruyorduk”⁹ diye yazıyor. Anlaşıyor ki Kabaklı Hoca; sadece dar bir muhitin değil, aydın çevrelerinin de önderi, hocası ve aksiyon

7 Ahmet Kabaklı, *Temellerin Duruşması I*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 2003, s. 17.

8 Ahmet Kabaklı, *age.*, s. 20-21.

9 Altan Deliorman, *age.*, s. 46.

adamı olmuştur. Nihayet Cemiyet, Türk Edebiyatı Vakfı'na dönüşmüş ve millî kültürü kuşatıcı toplantılar yapılmaya başlanacaktır.

Buhranlı zamanlarda çevreyi kuşatmak ve esaslı fark etmek kolay değildir ama Ahmet Kabaklı gibi kültür önderleri bunu tez zamanda fark ederler. *Türk Edebiyatı* dergisinin yayın hayatına başlaması hiç kuşkusuz bu fark edişin tezahürüydü ve aşağı yukarı elli seneden beri Türkçeye ve millî kültüre hizmet eden dergi, Kabaklı'nın öngörüsüyle çıkabilmişti. Aydınlar Ocağı'nda yaptığı bir konuşmada, mevcut edebiyat dergilerinin malum mahfillerin sözcülüğünü yaptığını, oysa asıl ve gerçek edebiyatı yansıtan bir dergiye ihtiyaç duyulduğunu uzun uzadıya anlatmış ve ilk işareti küçük bir aydın toplantısında vermişti. “Bu fikre karşı çıkan yoktu ama kim yapacaktı?” diye soran Altan Deliorman, cevabını yine kendisi veriyor: “Elbette Kabaklı Hoca!”¹⁰

Bir süre sonra “iyi bir muhteva ve iddiasız bir kılıkla” yayın hayatına başlayan *Türk Edebiyatı*, yıllar içinde bir okula dönüşecek; geleceğin siyaset, sanat ve edebiyat adamları bu okuldan mezun olarak Türkiye'ye hizmet edeceklerdi.

Türk Edebiyatı, Ocak 1972'de okuyucuyla buluştuğunda onun “Çıkarken” başlıklı yazısı dikkatlerden kaçmıyor. Kabaklı Hoca söz konusu yazısında, *Türk Edebiyatı* dergisinin fikir ve sanat hayatımızdaki hercümercin içinde telaşsız ve tarafsız olarak sağduyu ve sakin düşünceyi işaret eden bir gösterge olmak arzusuyla çıktığını yazıyor ve şöyle devam ediyordu:

“Bugüne kadar birçok sanat ve fikir hareketine öncülük eden Türk Edebiyatı Cemiyeti, sayısı pek çok olan değerli mensupları ile Türk milletinin geçmişi ve bugünü, eski ve yeni edebiyatçılar, çağdaş ve klasik sanatlar arasındaki yakınlaşmayı *Türk Edebiyatı* dergisi ile düşünüyor.”¹¹

Bu fikirler Kabaklı Hoca'nın dünya ve sanat görüşünü yansıtmakla birlikte, ateş çemberinden geçen Türkiye'nin “sağduyu sahibi” bir aydınının yangını söndürmeye çalıştığının da göstergesidir. *Tercüman*'da ateşli yazılara imza atan Kabaklı Hoca; siyasetin değil, edebiyatın galip gelmesi amacıyla millî kültürün, Türkçenin, türkülerin, şarkıların, hikâye ve romanın, şiirin hayat bulacağı *Türk Edebiyatı* mahfilinde sağduyusunu kaybetmeden çalıştığını söyleyebilirim.

Ahmet Kabaklı'nın elli yıllık yazı ve sanat hayatının prototipi veya idealize tipi kuşkusuz alperenlikti; doğrusu Kabaklı Hoca da çağımızın modern al-

10 Altan Deliorman, *age.*, s. 44.

11 Ahmet Kabaklı, “Çıkarken”, *Türk Edebiyatı*, 15 Ocak 1972, No. 1, s. 3.

perenlerindendi. Anadolu'yu kılıçla, ilimle, sanatla fetheden alperenlerin şaşırtıcı ve olağanüstü yeteneklerine imrenen Ahmet Kabaklı; geçmiş asırların efsanevi gazi dervişlerinin yerine modern alperenlerin Türkiye'nin bilimine, sanatına, siyasetine katkıda bulunacaklarını düşünüyor, demokratik ve güçlü bir ülke özlemiyle yaşıyordu. Hatta Kabaklı'ya göre; alperen ahlakı, alperen yaşayışı, alperen hürriyeti, milletinin her varlığını kuşatan alperen sevgisiydi: "Alperenlik İslam'a tam iman, millete tam hizmet şuurunu içindeki kahramanlıktır. Kahramanlık ise kötülüğe kapılmayan, haram mala el sürmeyen, her ne şart içinde olursa olsun Allah'tan başka hiçbir varlıktan korkmayan, yalana, hileye, millet malına sarkmayan irade ile nefisten kurtuluş imtihanını kazanmaktır."¹²

Bu görüşlerin sahibi, sıradan bir edebiyat öğretmeni değil, sıra dışı bir hocaydı ve öğrenmek, aynı zamanda öğretmekle memurdu. Ahmet Kabaklı, 1948'de başladığı öğreticilik yani öğretmenlik mesleğini daha geniş bir aileye yani millete ulaşmak arzusuyla taçlandırdığında tarihler 1946'yı gösteriyordu. 20 Kasım 1946'da *Son Saat* gazetesinde başlayan yazı ve sanat hayatı ise 1997 yılında elli yılını doldurmuş ve Aydınlar Ocağı'nca bu büyük kültür adamına, modern alperene "Şeyhülmuharirlik" tacı giydirilecekti.

12 Ahmet Kabaklı, "Alperen Hasreti ve Alperen Mefkûresi", *Türk Edebiyatı*, Ocak 1997, No. 279, s. 4.